

Abstraksjoner avsporer

Jan Smedslund
professor emeritus, Universitetet i Oslo

Jeg tror vår tilbøyelighet til å generalisere og abstrahere passer dårlig i psykologien.

PSYKOLOGISK FORSKNING

Lesning av psykologisk forskningslitteratur både i Psykologtidsskriftet og andre steder synes jeg viser at forskere ofte bruker ordet «predikere» om *passiv* prediksjon, dvs. om hva som vil skje i fremtiden gitt bestemte indikasjoner. Forskning består da i å finne bedre slike prediktorer.

Jeg tror at praktiserende psykologer hverken kan eller trenger å støtte seg til prediksjon på grunnlag av generelle holdepunkter. Erfarne praktikere vet (eller burde vite) at det ikke finnes tilforlatelige slike holdepunkter fordi mennesker er målsøkende og hele tiden lærer av erfaring i interaksjon med en skiftende og ofte tilfeldig omverden. Man er henvist til å sikre seg en best mulig forståelse av klienten-i-sin-livssituasjon og å søke å etablere et samarbeid basert på gjensidig tillit. Sammen med klienten kan man da utforme tiltak som prøves ut i tentative skritt og med fortløpende revisjon. Et slikt samarbeid innebærer *aktive* forsøk på å være til hjelp i unike situasjoner hvor det prediktive elementet som oftest er minimalt. Det ser ut som om mennesker ikke kan predikeres særlig godt ut fra generelle holdepunkter, men bare kan hjelpes ved samarbeid om å utforme unike forsøksvise løsninger. Paul Meehls (1954) klassiske sammenlikning av klinisk og statistisk prediksjon var dobbelt misvisende, både fordi begge er dårlige og fordi klinikere faktisk ikke, som han mente, baserer seg på abstrakte prediktorer, men arbeider med å skape løsninger i unike situasjoner hvor de må improvisere (være hva Claude Levi-Strauss (1966) kalte «bricoleurer»).

Jeg tror vår tilbøyelighet til å generalisere og abstrahere passer dårlig i psykologien. Vi må forsøke å dempe vår tendens til å tro at det finnes «gode» terapeuter, «gode» metoder, «gode» ledere, osv. En av de få tingene som er blitt tydelig etter hundre år med studier og refleksjon er at vi attribuerer alt for mye til person og alt for lite til situasjon. Psykologiske praktikere må ligge tett inntil det *konkrete* (konteksten) og ikke la seg forlede av *abstraksjoner* (tatt ut av kontekst). I den grad forskning innebærer leting etter bedre generelle (abstrakte) prediktorer, blir det derved også tvilsomt om psykologi lar seg forske på med praktisk utbytte.